

context

De wereld rond Jezus

Sommige boeken zijn een zegen, omdat ze je je eigen onwetendheid laten inzien én meteen een klein beetje van dat grote gapende gat vullen. *En de mens schiep God* van de Britse documentairemaakster Selina O'Grady, is zo'n pareltje. Geen lichte nachtkastjeslektuur, je moet je aandacht er wel bijhouden, maar interessant is het zeker. O'Grady belicht de wereld rond de tijd van Jezus: de wereldrijken van die tijd, en de wereldreligies die toen bestonden of ontstonden. Ze laat zien hoe rond die tijd over ongeveer de hele – toen bekende – wereld heersers (Augustus, Ashoka, de Han-dynastie) religie inzetten als een poging eenheid te forceren in een pluriform en uitgestrekt rijk. Ze schetst de voordelen en de obstakels, analyseert de successen en de mislukkingen. Vergoddelijking van mensen, het effect en de boodschap van rondtrekkende predikers (Apollonius van Tyana), politiek gekonkel en oprecht religieus fanatisme – O'Grady schetst een wereldwijde context voor die ene toevallige messias... Jezus van

Nazareth. Ze gaat in op het overleven van zijn boodschap, uitmondend in een samensmelting van het Romeinse voertuig van de keizerverering en het begin van de christelijke kerk. Kleine toevalligheden tegen een groter, wereldwijd patroon, geweest door mensen rondom God. Het boek laat je achter met een groeiend besef van de onvoorstelbare kracht én tegelijkertijd de schokkende kwetsbaarheid van religie. En hoewel het hier en daar echt taaie kost is, maakt het je hongerig naar meer. Meer kennis, meer verdieping, meer boeken. Meer.

door Wieteke van der Molen

En de mens schiep God. *De wereld in de dagen van Jezus*, Selina O'Grady, uitgeverij vcl West-Friesland, Kampen, € 22,50

bekommerd

Op de Bres voor de natuur

Bres is een tweemaandelijks 'magazine voor religie, wetenschap en gnosis' en bestaat al sinds 1965. Het laatste nummer heeft 'de helende natuur' als thema. Vele van de tachtig bladzijden worden gevuld met overgenomen stukjes uit eerder verschenen boeken. Van de originele artikelen trekken het interview met Irene van Lippe-Biesterfeld ('de natuur vraagt om bewust beleefde verbinding') en een artikel over elektro-agricultuur de meeste aandacht. 'Elektrocultuur of magneetcultuur-technieken gebruiken het aardmagnetische veld en de atmosferische electrolading, om plantengroei te bevorderen, om oogsten kwalitatief te verbeteren, het leven te beschermen en/of plantrot te voorkomen.' Het stukje mondt uit in ongegeneerde reclame voor de bedenker van deze 'ontdekkingsreis op dit natuurlijke pad'. Ook het interview met Irene

eindigt in reclame voor haar project *NatuurWijs* en haar organisatie *NatuurCollege*. Maar goed, we mogen *Bres* niet langs de journalistieke meetlat leggen, ook al staat er een column van Annemiek Schrijver in. De hoofdredacteur spreekt de hoop uit dat dit nummer bij ons 'vooral een diepe genegenheid voor onze prachtige planeet Aarde opwekt, zodat wij niet anders kunnen dan voor haar zorgen'. Ik kijk toch vooral met zorg naar mijn portemonnee. € 7,95 is best veel geld voor tachtig bladzijden bekommerd gezweef.

Bres, uitgeverij AnkhHermes, € 7,95

gedeelde angst

Terugblik in onbalans

'Jarenlang was ik uit mijn buurt gebleven, niet eens zozeer uit angst voor besmettelijkheid van zijn irrationele angsten voor ziektes en dood. Het was meer alsof mijn vader me met één klein gebaar zou kunnen betoveren. Alsof hij een kwade fee was die mijn zwaktes en onderhuidse angsten kende en kon bespelen wanneer hij daar zin in had. En nu

werd hij tachtig. Een oude man.' Christine Otten beschrijft in de roman *Om adem te kunnen halen* hoe ze voor het eerst in jaren weer haar vader bezoekt. Haar vader was psychiatrisch patiënt, en Christine heeft sinds haar achttiende nauwelijks contact met hem gehad. Wat begint als een schuchtere verzoeningspoging, zet een ontdekkingsreis in gang die haar terugvoert naar haar jeugd, naar de geëngageerde werkersmilieus van haar ouders en de geestelijke instabiliteit van haar vader. Ter plekke doet ze ontdekkingen over een grootvader die communist was, over een grootmoeder die viool speelde, en over haar eigen drijfveren Deventer op haar achttiende te ontvluchten.

Over de gedeelde angst – doodsangst bij hem, de eigen duisternis bij haarzelf ('Het was alsof er rotjes ontploften in mijn aderen') – schrijft Otten zo indringend, dat het verhaal je zogezegd onder de huid kruipt. Maar tegelijkertijd gaat Otten als een onderzoeksjournalist te werk, op zoek naar haar jeugd en naar het milieu van haar ouders en grootouders. Dat is helaas teveel van het goede. Het traceren van vaders 'gestoorde genen' in haarzelf, biedt immers meer dan genoeg intrigerend materiaal. Te begrijpen is haar werkwijze, haar balanceren tussen fictie en non-fictie, echter wel. 'Als een vis kon ik van het ene leven naar het andere zwemmen en weer terug, mijn 'ik' vloeibaar als water.'

door Jehannes Regnerus

Om adem te kunnen halen, Christine Otten, uitgeverij Atlas Contact, € 18,95

slaapkamers

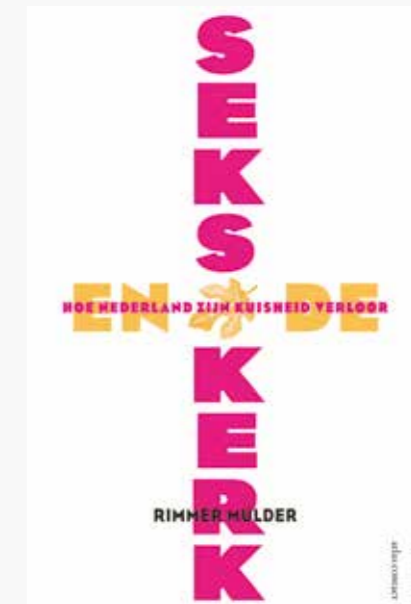
Hoe God er uit verdween

Rimmer Mulder, oud-journalist bij onder meer *Trouw* en de *Leeuwarder*

Courant, betoogt in zijn boek *Seks en de kerk* dat de grootste kerken van Nederland eeuwenlang consequent negatief hebben gesproken over alles wat riekt naar zedeloosheid. Voorbehoedmiddelen, masturbatie, seks voor of buiten het huwelijk, homoseks – het waren gruwelen in des Heren ogen. Kerkvader Augustinus zag de geslachtsdaad als het toppunt van zondigheid. Door de zondeval van Adam en Eva was de innerlijke harmonie verloren gegaan. De apostel Paulus zag het huwelijk als de instelling waarin de brandende begeerten konden worden gekanaliseerd. Luther en Calvijn bouwden voort op die denktrant. Zij verhieven de huwelijkse staat tot de hoogste norm. Mulder stelt vast: 'Zo nestelde God zich in de slaapkamers van de gelovige christenen. En daar zou hij heel lang blijven. Om het leerstuk van seks en erfzonde werd een uitgebreid stelsel van regels en geboden heen gebouwd.'

In een bijzonder vlotte schrijfrant neemt Rimmer Mulder ons mee naar de slaapkamers van kerkelijk Nederland. Hij toont overtuigend aan hoe 'de' kerk zijn grip op de seks in de samenleving verloor. Toch had Mulder ook wat uitgebreider stil mogen staan bij de christelijke invloed op de huidige tijdgeest. Zo is exemplarisch dat het IKON-pastoraat in de zeventiger jaren een vrijplaats was voor mensen met andere dan heteroseksuele gevoelens. Dominee Alje Klamer brak een lans voor iedereen die niet op het bijbelsgebaande pad kon lopen. Tegenwoordig is het IKON-pastoraat alleen nog bekend als 'meldpunt voor misdragingen'...

Interessant ware het ook geweest de invloed van de ChristenUnie op het gebied van de zedelijkheid aan een beschouwing te onderwerpen. Tijdens de kortstondige regeerperiode met de ChristenUnie kwamen allerlei thema's

nadrukkelijker op de politieke agenda te staan. Uitstapprogramma's voor prostituees, loverboys, seksverslaving – het zijn allemaal thema's van deze tijd. Razzia's op prostituees waren in de jaren zeventig ondenkbaar, maar zijn tegenwoordig aan de orde van de dag. Hoe kwam die agenda tot stand? Deze vragen vallen buiten het bestek van Mulders boek. Ergens moet kennelijk een grens worden getrokken.

'De kerk moet overwinteren. Daar denken katholieke en protestantse fundi's gelijk over. Ze willen zich handhaven als de goddelijke tegen-cultuur in een hedonistische, materialistische omgeving. (...) Het zijn kleine, bloeiende nederzettingen in een steeds leger landschap.' Amen.

Seks en de kerk, Rimmer Mulder, uitgeverij Atlas Contact, € 19,95

De zonnetjes bij de besproken boeken & bladen geven de waardering van de recensent weer. Die kan uiteenlopen van één zonnetje (niet best) tot vijf (mag op uw nachtkastje niet ontbreken).